

Zapiski

† Silvin Sardenko.

Dne 21. februarja ob 5 zjutraj je umrl v Ljubljani v svoji hiši Pred škofijo števil. 6 kanonik ljubljanskega stolnega kapitlja v p. dr. Alojzij Merhar, pesnik Silvin Sardenko, eden glavnih sotrudnikov Doma in sveta in njegov urednik leta 1922. Pokopali smo ga pri sv. Roku v Dravljah ob njegovi materi, kakor je želel, sredi Posavskega polja.

1. Delo ob Domu in svetu.

Merhar,* ki je iz maloruščine prevzel svoj psevdonim (Sardenko = »srčece«), kar je bilo vpliv Krekovega ukrajinstva na tedanji moderni pesniški naraščaj, je izšel iz istega gnezda kakor ostala slovenska moderna fin de siècle, iz »Zadruga« ter je torej tovarišil preroditeljem slovenske poezije. Zlasti s Kettejem so ga vezale

* Kar se tiče rojstnega leta: Grafenauer, Kratka zgod. ima l. 1875, isto Slodnjak, dočim ima Biograf. leksikon l. 1878, od koder so to letnico posnela tudi časopisna poročila ob smrti. Po šematizmu ljubljanske škofije ter po ugotovitvi ježanskega župnika pa je bil rojen l. 1876. 15. junija na praznik sv. Rešnjega Telesa.

prijateljske vezi (pr. Okoli Ketteja in Murna, Slovenski jezik II, 1-2, 1939) ter je bila ena prvih pesmi, s katerimi je stopil v Dom in svet leta 1899. — posmrtnica Zadnji pozdrav umrlemu pesniku (346). Tedaj je bil še v bogoslovju. Kakor »moderni« je tudi Sardenko začel pesniti romances in socialne slike po Aškerčevem zgledu, toda proti njegovemu duhu in njegovi trdoti. Taka epična lirika je takoj prva pesem Kdo bi mislil (1899) ali Božična idila (1899). Romance in povesti v verzih, kratke popevke v smislu Koljcovlje in narodne lirike, celo objestna Kadar vince duše vnema (1901), so precej v rodu s Kettejevo poezijo, le da Sardenko preide kmalu v priložnostno cerkvenih praznikov (božične in velikonočne pesmi v vseh prvih letnikih!) ter v meditativno in verbalistično opisovanje, ki pa je vedno melodiozno in s čistimi rimami povezano. Prvotna njegova lirika, ko je zorel v DS-u svoji prvi zbirki, je rastla iz motivov odpovedi in izbere stanu, slovesu od mladosti ter v spominih na Posavje, na mater in prvo ljubezen (Čudna senca, Dan se z mrakom v boju vnema, Na pragu

v življenje, *Povest od belih cest*, 1900). Pa tudi tu se že javljajo motivi dekliških pesmi (*Včasi na vasi*, *Kaj se je snoči zgodilo*, *Pred poroko*, *Nagelj vene deklici*... DS 1901-1902).

Zanimivo je, da je že tedaj napisal pesem Slomšku (1900) ob stoletnici rojstva, ki je pozneje postal njegov vzornik in priljubljen pesniški predmet. Tudi smrti ustanovitelja DS-a, dr. Fr. Lampeta se je spomnil.

Na tej osnovi, ki jo je postavil v prvih treh letih v naši reviji, je začel v l. 1902. in 1903. graditi prvo svojo pesniško zbirko. (Sicer je že kot dijak sestavil rokopisno zbirko *Na meji mladih let*, ki jo je dal brati tudi Cankarju; l. 1902. pa je izdal v bogoslovskih Pomladnih glasih *Marijetice*, zbirko otroškega gradiva.) Tedaj je v reviji priobčeval pesmi z motivi, ki jih je nakazal že prej (izbira poklica, mati, usode deklic, božične in velikonočne prigodnice, socialne slike *Gorski viri in verzi*), katere je pomnožil še z novomašniškimi Molitvami in ciklom *Nove stopinje*, spevanim ob priliki ordinacije 15. jul. 1902. Ko pa je odhajal na svoje prvo kaplansko mesto, je »v spomin svojega slovesa s posavskih nižin« spesnil *Samostansko lilijo*, v kateri je dekliški motiv povezal z marijanskim kultom, zaključenim s sedaj znano pesmijo: *Z Bogom, vam Marija pravi!*... To gradivo iz naše revije (1902-1903) je samo izbral, uredil in mu dodal začetni marijanski cikel *Češčena bodi Marija* in izdal za božič 1903: *V mladem jutru*. Tako je dozorel šele s prvo zbirko do — marijanskega kulta, do katerega je prišel preko dekliških in novomašniških motivov in kar daje tudi odslej glavno oznako vsemu njegovemu pesništvu do zadnje zbirke, s katero je letos zaključil svojo človeško pesem, *do Tolažnice*.

Tako je prva zbirka zrastle v celoti iz DS-a ter izšla istočasno z *Župančičevo Čez plan in Meškovo Ob tihih večerih* (za novo leto 1904) ter se sama postavila z njima v primerjavo: ob *Meška* se je postavila kot njemu duhovno sorodna in stilno za čuda podobna pesniška izpoved, ob *Župančiča* pa kot njegov pesniški antipod, kar se je pozneje velikokrat

poudarjalo. Prvi je takoj ob izidu izpeljal to primeru *Krek*, ki je »Moderno« označil: »Najdarovitejši je Cankar, najmečji *Meško*, najkrepkejši *Župančič*, a najljubeznivejši brez dvoma *Sardenko*« (15 dec. 1903 v *Leonovi družbi*). Evgen Lampe pa ga je v oceni v DS-u (1904, št. 1) označil kot kateksohen dominsvetovca z besedami: »Preveč je naš, da bi ga povzdigovali.«

Tako se je s svojo prvo zbirko uveljavil *Sardenko* kot dominsvetovec in duhovni antipod *Župančiču*, kar pa po pesniški moči ni mogel obstati: premalo je njegova lirika osebna, preveč izvira iz nepristnega pesniškega vira — iz meditacije ob predmetu, iz situacije, iz dogodka, katerega realno objektivnost skuša »poliričiti« z mehko čustvenostjo, kar neredko vodi v stritarjansko sladkobnost in verbalizem. Ta pa je pri *Sardenku* vedno melodiozen in formalno dognan. Danes osvaja ta zbirka še po svojem osnovnem novomašniškem razpoloženju, ki je pristno in živo, dočim je le nekaj pesmi ohranilo svojo prvotno moč (*Blaženi Sad*, *Sladkost*, *Gotovo da ne*, *Angeli so zaplakali*...), ali tisti verz, s katerim se je poslovil prof. dr. *Koblar* od pesnika v odprtem grobu:

Oj, z Bogom in na svidenje
na večno blaženih vrteh,
spoznala bova se takoj
po teh objokanih očeh!

Po tej zbirki je v DS-u priobčil prigodni dramatični prizor v čast *Leonovega jubileja* (*Pet modrih devic*, DS 1903) v prozi, ki so zarodek njegovega odrskega ustvarjanja za potrebe *Marijinih kongregacij* in dekliških odrov.

Nato pa je odšel v Rim (1904—1906). In zopet je v DS-u prinašal — kakor že prej *Ušeničnik* ali *Opeka* — svojo rimsko poezijo, *Rimske sonete*, *Med nebom in morjem*, impresije s poti v *Napoli*, opis prizora iz življenja sv. *Avguština* in sv. *Monike*, doživljanje antičnega in modernega Rima, sredi katerega ga vse spominja — kot kontrast — njegovega *Posavja*. Tako je iz DS-a nastala druga zbirka »*Roma*« (1906) v tedaj izredno lepi izdaji in je pomenila napredek od prve,

dasi se po tehniki ni spremenila: čustvena meditacija ob zunanjih predmetih, toda v melodioznih lahkotnih ritmih (Magnificat!). Zbirka priča, kako različno je doživljal Rim od Opeke; tako svojsko, pa v smislu svoje pesniške tradicije, da mu je tedaj visokošolec Pregelj napisal v Zoro, češ da je gledal Rim, a videl — Posavje. Njegova Roma, ki je v lepši in pomnoženi izdaji izšla leta 1941., je gotovo svojska slovenska pesniška knjiga, meditacija mladega svečenika, ki išče v Rimu krščanski Rim, grajen okrog večne skale.

Že v Rimu je doživel smrt brata (Z bratove gomile, 1906), kar ga je pripeljalo k Mariji Žalostni. Kot duhovnik (Iz svečeniške moje knjige, 1907) je tedaj napisal lirični epos o Materi trpeči, *Mater Dolorosa* (DS 1908), v katerem je na melodramatični način opisal postaje njenih bolečin od Kristusovega rojstva do Njegove smrti. Tu je Sardenko začel opevati svetopisemske prizore v zvezi z marijansko poezijo, kar je potem ponovil v novih variantah. Pesnitev je nato predelal v dramatično obliko in jo izdal l. 1910. L. 1911. pa ji je dodal še pendant *Mati svetega veselja* (1911).

V DS-u pa je ta čas med l. 1908 do 1913 priobčeval večinoma razne selske slike (med njimi narodno Za vasjo sem čredo pasla..., 1911), spomine na domačo vas, Posavje in na Šmarno goro, pesmi o domu, nadahnjene po narodni pesmi. Te je mislil pred letom izdati v posebni zbirki z naslovom *Domače pesmi*, pa je ostala v rokopisu pri meni. Tedaj se v reviji oglašala že tudi z ženskimi pesniškimi motivi, ki so v njem ostali živi od vsega začetka, kakor smo videli (Na preži, Tiha okna, Kaj pa iščeš, Zimska romanca, 1913). Verjetno, da bi tedaj dobili zbirko vaških ali pa dekliških pesmi, da ni nastopila prva svetovna vojna (1914), ki je pesnika postavila pred nove dogodke, ožarjene od krvavega neba. Tedaj je dozorel zbirki *Nebo žari* (1916), ki je po mnenju Izidorja Cankarja (DS 1916, 46) njegova dotlej »najboljša knjiga«. Čeprav je tedaj pomenila napredovanje, a je danes v njej mnogo, mnogo preživelega in nepesniškega,

je vendar v njej nekaj biserov, ki spadajo med najlepše Sardenkove pesmi.

V poznejših letih (1918—1922) je zasnoval posebno pesniško zbirko na motive dekliških usod in čustvovanj, ki so predstavljale važen motiv od vsega početka, pa so dobile svojo religiozno izpopolnitev v Sardenkovih marijanskih meditacijah. Sardenkova skopa pesniška beseda — v nasprotju z njegovo razsipnostjo v začetku — je v *Dekliških pesmih* ustvarila svoje najboljše: tihe, komaj slišne vzdih, trepete dekliških skrivnosti, lahne stopinje ljubezni, kesanje padlih... je nabral v lep šopek in ga povezal s svojskim trakom, s pesmijo Mariji kot varuhinji nedolžnega deklišтва. Ta zbirka, ki je tudi po zunanji opremi svojevrstna, je gotovo najlepši pesniški plod Sardenkove Muze, njegova najintimnejša lirika, govoreča po srcih nežnih lilijastih bitij. Ekonomija izraza in toplota čustva, ki ni brezkrvno, čeprav je rahlo kot krhka vaza, so odlike te najlepše Sardenkove knjižne zbirke, nastale iz pesmi v naši reviji.

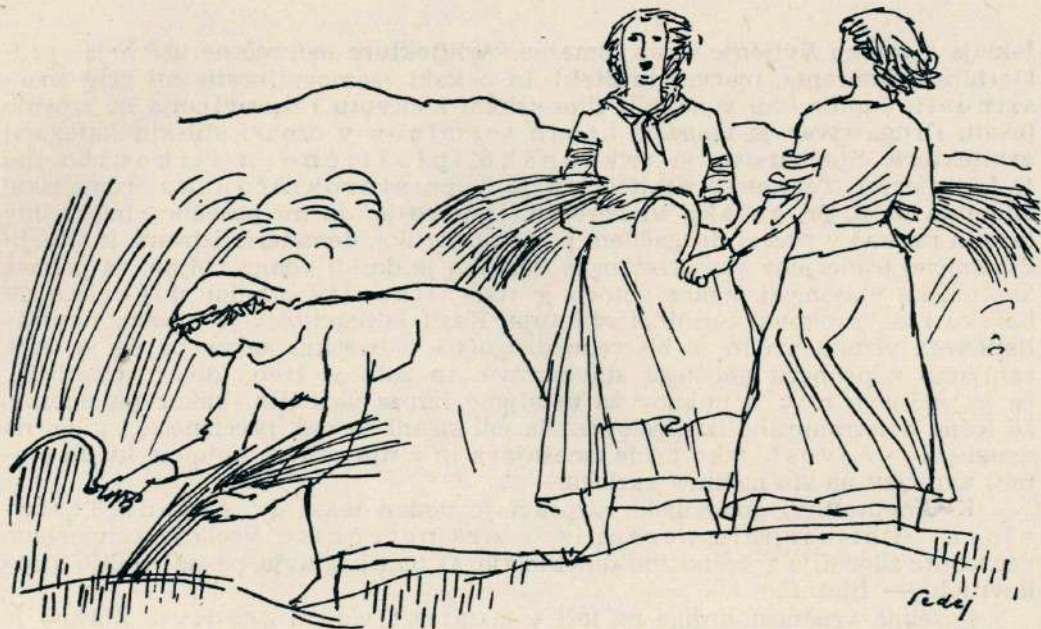
Tega leta (1922.), je bil Sardenko mimogrede tudi urednik Doma in sveta in je za božič podaril njegovim naročnikom za slovo od uredništva lepo prilogo *Rože* (Roža skrivnostna), v kateri se je ob Fürichovih risbah povrnil zopet k marijanski liriki, opevajoč v lepih, zvočnih tercinah življenje Marije in Jezusa od Oznanjenja preko Jezusovih muk in smrti do kronanja v nebesih. Ta priloga pa je bila zadnja zbirka, ki je nastala iz sodelovanja pri naši reviji, kajti odslej se nekaj let ni več oglašil v njej (do l. 1925.). V naslednjih petih letih (do 1930) pa je priobčil le še 11 pesmi, ki pomenijo iskanje v nov realizem, niso pa našle svojih enotno uglašeni družic, s katerimi bi ustvarile novo zbirko z značilno Sardenkovo ciklično zaokroženostjo.

Zadnjih deset let je mnogo ustvarjal mimo revije, v kateri je l. 1940. priobčil le spomin na štiridesetletnico smrti pokojnega ustanovitelja dr. Fr. Lampeta, ter ji poslal v objavo cikel *Sava*, posvečen Prešernovemu spominu. Ta pa doslej še ni bil objavljen.

(Dalje.)

Tine Debeljak.

Zapiski

† Silvin Sardenko.

2. Njegovo delo izven Doma in sveta.

Omenjene pesniške zbirke, ki smo jih označili, da so zrastle iz sodelovanja pri naši reviji, je samo majhen del njegovega knjižnega ustvarjanja, saj predstavlja v njegovem, čez 40-letnem pisateljevanju, komaj dobro polovico literarnega udejstvovanja. V zadnjih dvajsetih letih, ko ni več sproti objavljaj svojih leposlovnih pesmi v revijah, je izdajal toliko pogosteje knjižna dela, tako da imam vsega v evidenci 37 knjižic izpod njegovega peresa! Velika žetev! Tako bi jih kronološko razporedil, dasi so nekatere knjižice tudi brez letnice izdaje, nekako takole:

1. Marjetice, nabrane nežni mladini, 1902. 2. V mladem jutru, 1903. 3. Roma, 1906. 4. Mater Dolorosa. V sedmih dramatskih slikah. 1910. 5. Marijino kraljestvo na Jutrovem. Dvanajst zvezd v M. krono. 1910. 6. Slovanska apostola. Zgodovinska igra v petih dejanjih. Ob 1025 letnici Metodove smrti

(885—1910). 1910. 7. Mati svetega veselja. Skrivnost vstajenja v petih dramatskih slikah. 1912. 8. Slovo: Slovo apostolov (v treh slikah), Skrivnostna zaroka (v štirih dejanjih) z motom: »313-863-1913«. 1913. 9. Nebo žari. Pesmi. 1916. 10. Šotor miru. Idila. 1918. 11. Jagnje. Zbirka otroških igrice. 1919. (BL). 12. Nedeljske ure na društvenih odrih. (Nevesta iz Libana, Ženin z Nazareta, Seljski angel. Dve prerokini.) Krekova prosveta. 1920. 13. Dekliške pesmi. 1922. 14. Rože. Roža skrivnostna. (Priloga DS.) 1922. 15. Materi Mariji. 1924. 16. Sveti Jožef (vezani izvodi brez naslovne strani in brez letnice BL 1926). 17. Sveti Alojzij. Študije in pesmi. 1926. 18. Angelski mladenič. Dve, tri misli za mladino. 1926. 19. Daritev. (Brez letnice BL 1927.) 20. Marija. (Bibliofilska izdaja v 153 izvodih.) 1928. 21. Pij XI. Oris osebnosti in pomembnosti. Marijina knjižnica zv. 1. 1929. 22. Zlato leto: pesmi, prilike in prizori. M. knjižnica zv. 2. 1929. 23. Prstan in svetinja. Stara povest za mlade ljudi. 1930. (Ponatis iz

Bogoljuba 1910.) 24. Rogaška Slatina. Po vtisih in spominih slatinskega gosta. 1931. 25. Slomšek. (Pesmi; brez letnice; BL 1930.) 1932. 26. Rogaška Slatina — v zarji zdravja. (Pesmi; brez letnice; BL 1933.) 27. Marijine pesmi v Marijinih praznikih. 1933. 28. Šola miru. Knjižice zv. 4. 1934 (šifra P. V. T.) 29. Kapela sv. Ane v Rogaški Slatini. (Ob 30 letnici.) 1934. 30. Obsončnem vzhodu. Dr. A. M.

(Za križ na Donački gori.) 1939. 31. Izbrane pesmi. I. zv. Materi. 1938. 32. Izbrane pesmi. II. zv. Domu. 1938 (vezano s prvim zvezkom). 33. Izbrane pesmi III. zv. Polju (brez letnice; 1940). Vezano s prvima dvema pod skupnim naslovom: Trojno klasje: Izbrane pesmi. Materi — Domu — Polju. 34. Roma. II. izdaja 1941. Z uvodom prof. U. Urbanija. 35. Mlajši sin v pesmi in podobi. 1941. 36. Tolažnica. 1942.

Ob tej priliki bi popravil in dopolnil samo še nekaj netočnosti v Bibliografskem leksikonu, ki — po moji veri — temelje na pesnikovih površnih podatkih. Kar se tiče rojstnega leta — 1876 — sem omenil že zadnjič in v zvezi z njegovo avtobiografično pesmijo v Daritvi razvil obširneje v »Slovincu« 4. maja 1942. Pa tudi letnici gimnazijskih študij nista točni: 1890/98 naj se popravi v 1889/98, kakor je razvidno iz maturitetnega spričevala v zapuščini. Kar se tiče vstopa v literaturo, navaja BL Angelčka 1895 in DS 1899, dočim navaja pesnik Izidorju Cankarju v Obiskih tudi sodelovanje še prej v LZ 1. 1898.

Pri pregledovanju letnika sem mogel zatrdno ugotoviti njegov psevdonim, ki je bil — Sigma. To so pesmi: v Aškerčevi maniri napisana socialna balada Berač Škrbec (str. 166), podobno v Aškerčevem slogu Pred rajem (167) ter ciklus odpovedi ljubezni Snežinke (166) s sardenkovsko značilnim verzom:

Sam gospod bom v svojem srcu!
Le odplovi, kamor
Želja ti veleva silna,
Le odplovi, Amor!

Ugotoviti pa se da psevdonim na podlagi primerjave gregorčičevske pesmi Kadar smrt mi grob izkoplje (str. 742) s podobno — pa tako značilno osnovno različno, kjer je erotika zamenjana že z mariansko barvo — Na mojem grobu — V mladem jutru (str. 30). Pesmi se mi zdi vredno ponatisniti v primeri:

LJUBLJANSKI ZVON 1898:

Kadar smrt mi grob izkoplje,
Vanj vrzite listov velih;
Spomnite se drobnih pesmi
Z mojim srcem vred zvenelih!

Na gomilo položite
Trnje venec s cvetko malo;
Naj spominja vas življenja,
ki en sam je cvet pognalo!

Prisadite dve cipresi,
Eno spredaj, eno zadej,
Kot spomin na zvesti srci,
Ki ljubili sta brez nadej.

In gomili okrašeni
Ni-li treba spomenika?
Zanj darove nabirajte!
Ko njih vsota bo velika,

Razdelite jo ubogim:
Brat, recite, bratu nudi.
Dražji bode spomenik mi
V živih srcih ko na grudi —

V MLADEM JUTRU 1902:

Ko bom prah med prahom zemlje,
iz ostankov ovenelih
naj mi zraste na gomili
rožni kelih.

In »Marijine solzice«,
te cvetice milodrobne,
naj srce požene moje
iz temine grobne.

In moj angel naj bi v kelih
zlih »Marijine solzice«
in kjer koli bi zagledal
tožno lice —:

Naj bi eno solzno kapljo
kanil na srce skeleče
in napolnil bi ga z upom
lepše sreče!

Psevdonim Kancijan, ki ga Bl navaja za DS 1900, je uporabil Sardenko samo pri enem proznem sestavku: Ali sem res umrl? (Kazalo.) Napačno je zaznamovana njegova knjiga Sveti Alojzij, študije in pesmi, z naslovom Mysterium Mantuae. Verjetno, da je pesnik imel ta naslov v načrtu in v mislih, a ga knjigi ni dal. Prav tako ni naslov knjigi dramatskih prizorov iz l. 1913. Skrivnostna zaroka, temveč Slovo. Podnaslov pa: Slovo apostolov. Skrivnostna zaroka; torej dva dramatska prizora pod skupnim naslovom.

Tudi pesniška zbirka o Slomšku ni izšla leta 1930., kakor pravi BL, temveč l. 1932., kakor je naznanjena v Slovincu kot novoizšla knjiga (S 1932, 11. 6.), kar potrjuje tudi dejstvo, da je prav v tem času pesnik napisal tudi več člankov v S., ki sovpadajo z njegovim tedanjim pesniškim opravilom, namreč: Tri zadnje Slomškove poti (14. 9.), Slomškova svetost (25. 9.) in Spominski cvet na Prašnikarjev grob (13. 10.) — vse tik pred izidom zbirke. — Zbirko igric Jagnje nisem mogel dobiti v nobeni javni knjižnici.

Na vsak način je njegova tudi 37. knjiga — Zgodba Male Rože, v 6 slikah, »za branje in za igranje«, ki je izšla v založbi tiskarne Brata Rode in Martinčič v Celju brez navedbe letnice (verjetno iz časa izbranih pesmi) pod psevdonimom Virgilij Tratnik.

Prepričan sem, da se bo odkrila še marsikakšna nabožna — predvsem kongregacijska — knjiga, ki ji je bil avtor Sardenko. Poleg tega dela naj bo omenjeno, da je bil Sardenko nekaj časa tudi urednik Bogoljuba (1924 do 1926), urednik Doma in sveta, kakor že omenjeno v l. 1922, ter urednik in najplodnejši sotrudnik Voditelja Marijinih družb (od l. 1926 do 1930). Uredil je zbornik kongregacijskih govorov na I. marijanskem kongresu Knjiga o Mariji (1925). Pisal je mnogo tudi v druge liste, tako v Angelčka in Vrtec od prvih let do vojne, razne članke v dnevno časopisje, zlasti v Slovenca ob slavnostnih dneh (božični in velikonočni čas) od novomašniških let dalje prav do zadnjih rogaško slatinskih let, ko je pisal poleg važnih dnevnih poročil — celo uvodnikov — eno leto nedeljska religiozna premišljevanja Na božji brvi (1940). — Zadnja leta je pisal literarno zgodovinsko zanimive spomine na Ketteja in Murna (Slov. j. 1939), ali v Slovenca: Maj učitelja Filipa Ketteja, zanimive študije o Slomšku, o Kreku, Jegliču itd. v Slovenca in pa druge liste, članke o cerkveni glasbi (glej posmrtni članek prof. Premrla v Cerkvenem glasbeniku 1942, 4—5, kjer omenja tovrstno njegovo delo kakor tudi seznam njegovih pesmi, ki so uglasbene), planinske članke (glej osmrtnico v Planinskem vestniku 1942, 3—5, ki pa se da dopolniti s potopisi po drugih listih). Zadnja leta je priobčeval prevode cerkvenih himnov v Božjih vrelcih in drugih cerkvenih listih (Glasnik Srca Jezusovega, Naša zvezda itd.) ter se sploh mnogo posvečal dnevnim vprašanjem, kar potrjuje v njem močnega časnikarja. To je samo malo očrtano njegovo delo, ki ga označam zato, da bo bodočemu literarnemu zgodovinarju laže priti do njegove prave podobe, kajti prepričan sem in čutim, da zdaj njegovi pesni-

ški podobi še ne moremo biti pravični.

Pravični tudi zato ne, ker nam je pod vplivom modernih slogovno in idejno revolucionarnih pesmi Sardenkov pesniški svet precej odmaknjen. »Moderna«, ki je izšla iz dediščine Aškerčeve epike in Gregorčičevske svečeniške poezije proti Stritarjevi in Cimpermanovi šoli, je nas razvadila s svojim subjektivizmom, notranjim žarom in demonizmom, pa tudi naturalizmom, moralnim in čutnim, da smatramo sedaj za pesem samo-krik iz dna, subjektivno čustvovanje, erotično doživljanje, upor proti socialnemu redu ali idejnemu idiličnemu nazoru. Vsako epiko, ali napol-epiko, zlasti pa še čustveni lirizem ob objektivnem predmetu, zdaj dobro občutimo kot ne prvobitno poezijo, zlasti še, če ne kaže izvirnega pojmovanja, novih oblikovnih in izraznih prvin. Vsako tako sekundarno podživljanje izgublja na pesniški moči, ne čutimo v njej čistih pesniških izvorov in srčnega utripa, temveč hladnoto, ki je še bolj mrzla ob brušeni obliki. Sardenko je šel iz »Moderne« — saj je bil sošolec Murnov in tovariš Zadrugarjev — pa je vendarle končal v stritarjanstvu, v njegovi brezhibni tehnični virtuoznosti, deklamatorskem prigodništvu, kakor tudi v sentimentu gregorčičevske svečeniške pesmi. Torej tam, od koder je izšel. Izšel pa je iz narodne pesmi, ostal pa je v realizmu predmetnosti, v pesniškem včustvovanju v druge osebe, v pesniških parafrazah znanih zgodb, ter je svoje živo srce skri-val za objektivne predmetnosti svojega idejnega sveta. Tako je pesnik lastnega srca postal po odpovedi erotiki, kakor jo je izpovedal v prvem ciklu v LZ (Snežinke), pesnik nedolžnosti, čistosti, kar gar je vodilo v marijanski kult, kakor je izrazil sam:

povsod v podobi čistega deklišтва
Marijinega sem iskal devištva.

(Daritev, 71.)

Tako je postal kateksohen Marijin pesnik na našem Parnasu, saj je večino svojih inspiracij dobil ob Njej, Njenem življenju in Njenem kultu. Dve molitvi k Mariji je para-

fraziral v cikličnih meditacijah: Češčena bodi Kraljica! v prvi zbirki in Zdrava Marija v eni izmed zadnjih (Materi); vmes pa je vpesnil vse Marijino življenje: zaroko s sv. Jožefom (Zenin z Nazareta) in vse dogodke ob njem (Sv. Jožef), Njeno trpljenje (Mater Dolorosa), Njeno veselje po vrnitvi z Golgate (Mati svetega veselja), Njeno Vnebovzetje (Nevesta z Libana); Njeno celotno življenje pa dvakrat: ob Fürichovem Marijinem ciklu Roža skrivnostna ter v končni zbirki Tolažnica. Središče njegovih Marijinih pesmi pa je razkošno izdana zbirka Marija, kjer sv. Trojica s preroki, apostoli in svetniki daje čast in slavo Mariji po besedah iz svetega pisma ter s parafrazami svojih izrekov. Poleg tega pa je še več zbirk, posvečenih Njej (Materi Mariji, s katerimi so se kongreganisti posvetili na I. Marijanskem kongresu l. 1924 v Ljubljani, dalje skoraj liturgični teksti za vsak Marijin praznik v letu ter Marijina knjižnica, v kateri je izdajal kongregacijske povesti in prizore). Celotno Sardenkovo dramatsko udejstvovanje je imelo koren v kongregacijskih potrebah ter je večinoma izraz Marijinega kulta.

Tesno povezan z Marijinim opevanjem je tudi njegov kult svetnikov, predvsem sv. Alojzija, saj mu je posvetil svojo največjo knjigo Sv. Alojzij, študije in pesmi, ter še posebej tridnevna premišljevanja v duhovnih vajah Angelski mladenič (v prozi). Podobnemu češčenju sv. Stanislava je posvetil svoje pero v Voditelju. Tako mu je sv. Alojzij simbol deške nedolžnosti in njen zavetnik, poleg tega, da je tudi njegov patron, kar ga je še posebej vodilo k njemu po pesniške motive. Sardenkovemu čustvenemu razpoloženju je ustrezal tudi novi kult sv. Male Terezije ter je njej posvetil več pesmi ter tudi igro Zgodbe Male Rože, ki se po zvočnosti verzov uvršča med njegove najboljše dramatske prizore in se čudim, da jo je izdal pod psevdonimom, ki ne more zakriti Sardenka. Svetemu Cirilu in Metodu je napisal dva igrokaza, in sicer v rimanih verzih slovo od doma v znamenju svetega križa (Slovo apostolov), a njuno bivanje v Panoniji pri Koclju v prozni petde-

janki Slovanska apostola, ki pa ob veliki dramatski naivnosti nima niti lepote, ki jo dajejo sicer Sardenkovi verzi. Sploh je vse njegovo dramatsko delo zelo problematično, nedramatsko, izrazito melodramsko v smislu ilustracij pobožnih in vzgojnih tém ter je večinoma namenjeno ljudskemu in kongregacijskemu odru (Nedeljske ure, Jagnje, tudi igre po časopisih: Pet modrih devic, DS 1905, Solza miru, DS 1915, Planšarica, Zbirka ljudskih iger 12. snop., Deklica s tamborico, Angelček 1907, Pastirice Barbike sveti večer, Angelček 1910, itd.). Sardenko gotovo ni dramatik, kar se vidi tudi v njegovi liriki, predvsem življenjepisni, kjer ne zna pridvigniti napetih scen. Na pr. v zanimivi idili, ki jo je pisal med svetovno vojno v čast velikemu častilcu sv. Rešnjega Telesa sv. Pashalu Bajlonskemu (Šotor miru). Med vojnimi grozotami se je zamislil kot romansko uglašeni pesnik v eksotiko španske romance ter je napisal idilični ep po zgledu na Kralika, ki mu je bil že od mladosti pesniški vzor. Je to vpesnjen življenjepis brez epičnih prijemov, malo dramatično razgiban. Pesnik premalo svobodno-ustvarjalno urejuje snov, temveč samo dana dejstva lirično razblinja in razteza v lahko tekočih verzih in polnih rimah.

Kot svetniška življenja je parafraziral tudi svetopisemske motive, ne samo iz življenja Marije in Jezusa, temveč starozakonsko zgodbo o izgubljenem sinu, in to ob Fürichovih risbah in za njegov jubilej (Mlajši sin). S tem je poudaril sam, da je njegov umetniški duh gost stare romantike, blizu preraphaelitov.

Kakor se je Sardenko čustveno navdihoval ob predmetih religioznega sveta in pesnil tematične meditacije ob zgodbah Marijinega življenja, vpesnjeval govorniške poudarke v lepo povezane cikle in se inspiriral sploh ob svetopisemskih motivih in svetniških legendah, tako je tudi svoj lasten življenjepis konkretiziral na podoben opisen način v pesnitvi Daritev. Tu je razkril svoje življenje ob čustvenih dogodkih, ne lirično vroče, temveč govorniško pripovedno — proza, povedana v verzih. V Rogaški Slatini se je zamislil v Slomška ter je

tudi njegovo življenje opeval od rojstva do smrti v izbranih in izklesanih verzih na isti način danega zgodovinskega gradiva in Slomškovih izrekov. In tudi zgodovino kraja je spravil v verze v majhni knjižici Rogaška Slatina — v zarji zdravja. Vse to je znak, da si je Sardenko tematično razdeljeval snov ter jo kot izborni govornik retorično obdelal v brezhibnih verzih; pesnil je torej iz miselnih osnov s pogledom na vzpodbuden vpliv, kar seveda večkrat ni v skladu s pravim izvorom pesniškega navdih. Tudi njegovi osebno lirični pesniški cikli, kakor so zbrani v Romi, Nebo žari, Zbranih pesmih (Materi, Domu, Polju), so v celoti zamišljeni razumsko-tematično, v posameznostih pa je v njih marsikateri resnični srčni utrinek in pesniški biser. Največ živega srca je še v Dekliških pesmih, ki imajo posebno mesto v Sardenku pesniku in so najbolj dostopne našemu sedanjemu pojmovanju poezije, ki temelji na subjektivizmu in naturalizmu.

Sardenko pa je kot pesnik izšel iz srednjeveške nabožne literature, saj so njegovi verzi iz istega kova kot liturgični himni, ter je značaj njegove poezije izrazito liturgično cerkven. Tudi duh njegovih pesmi. Človek bere srednjeveške mistike, pa mu zazveni Sardenkov verz. Ali pa se spomni nanj ob slovenski romarski pesmi, še bolj pa ob narodni. Tudi njegovi izrazni epitetonu so narodnega značaja ter niso s krvjo iskani, večkrat jih nanese zvočna potreba, največkrat rima, ki ima v njegovi poeziji važno mesto. Bodoči ocenjevalec Sardenkove poezije bo moral seči po analizi pesniškega ustvarjanja in po strukturnih elementih njegove melodije in zvočnosti, da bo bolj pravičen njegovi oceni, kakor moremo biti mi, sodobniki.

Ne smemo pa zato misliti, da bi Sardenko ne bil pesnik. Le nam, sedanjim ljudem, se zdi manj sprejemljiv zaradi svoje p o s r e d n o s t i, zaradi svoje stroge objektivnosti in predmetnosti, kar ga zavaja v retoriko in

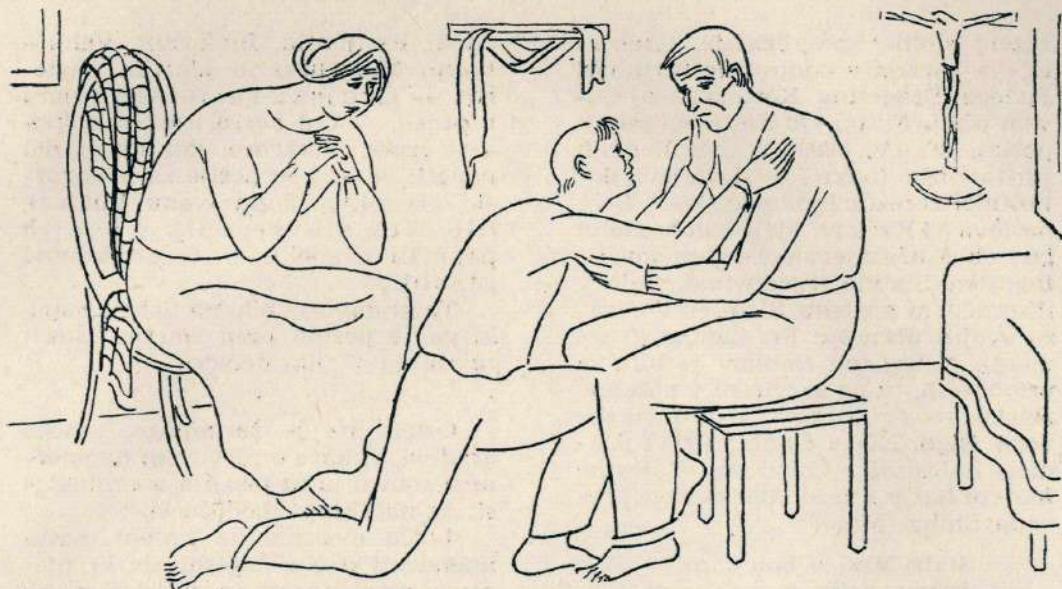
opesnjevanje predmeta, ne njega pesniško poustvarjanje. Ves je zaprt v svoj izrazito svečeniški svet meditacij in občevanja s postavami iz svojega idejnega občestva: z Marijo, svetniki, z možmi, ki si jih je z razumom prisvojil in jih pesniško gleda — iz razdalje, kakor je gledal iz razdalje tudi sebe samega v Daritvi. Kdor se bo vživel v njegovega pripovednega duha in njegov poklicni svet, ga bo razumel tudi kot pesnika. Kajti pesnik je, pesnik svečeniškega in kongregacijskega doživljanja, kjer

ne prekipeva struge grešna kri,
odkar se vliva vanjo Rešnja kri.

Pogrešamo pa pri njem pesmi — iz dna, tudi religioznih iz dna, kar jih je pri njem malo, kajti tudi če so osebno močne, so položene v usta drugemu (primer več takih v knjigi Sv. Alojzija!). Kot pesnika bi ga uvrstil v preraphaelitskega ali parnasističnega romantika, zaverovanega v eksotiko in svetniško občestvo, v napol-epične čustvene izlive — po drugih ustih, po predmetih izven sebe. Tako je v bistvu romantični realist gregorčičevske dobrote in sentimenta, pa stritarjevske besede in virtuoznosti. O njem je bilo zapisano, da »trdega verza sploh ni znal napraviti: kar se tega tiče, so vse njegove pesmi enako dobre« (Kol. G. MD, za 1929, 55). Lahko se zgodi spričo dejstva, da danes v svetu pridobiva zopet treznost v poeziji in parnasizmu — na pr. na Češkem nov kult Vrchlickega! — da bo tudi Sardenko še našel svoj čas, kajti — noben pravi pesnik ne živi enkrat in v delih svojih ne umre za vedno. In Sardenko je pesnik bil, le v preveliki enoličnosti, premalo izvirni in monotoni tvornosti se je njegova podoba nekako zabrisala. Pravi izbor njegovega najboljšega pa bi ga postavil celo zelo visoko v vrhove našega Parnasa, saj je izrazil svoj pesniški svet tako svojsko, da bo v našem pesniškem vrtu vedno posebna roža nosila njegovo ime. (Dalje.)

Tine Debeljak.

Zapiski

† Silvin Sardenko.

3. Njegova zapuščina.

Sardenkovo literarno zapuščino lahko delimo v več delov: so to dokumenti, marijanski kongregacijski govori, ki jih je nekaj stotin, notesi s šolskimi klasifikacijami in pesmimi, rokopisne zbirke že tiskanih knjig, pa tudi že urejeni manuskripti novih, »leteči listi« starih in novih pesmi v večkratnih prepisih in inačicah, privatna korespondenca in knjige njegove knjižnice.

Dokumente in marijanske govore ter korespondenco, tičočo se dopisovanja kongreganistinj s svojim duhovnim voditeljem, je izvršitelj oporoke izročil škofijskemu ordinariatu; knjige so prešle v last Slomškovega zavoda v Ljubljani; za tisk določeni rokopisi, zaznamovani s posebnimi številkami, so bili izročeni javnemu notarju, da jih izroči določenemu dediču — Društvu slovenskih književnikov; raztresene lističe s prvopisi in prepisi, notese, ostale rokopise ter korespondenco, tičočo se literarnih zadev, pa sem dobil v roke podpisani, ki sem jo pregledal in iz nje dobil marsikaj zanimivega za bodočega

monografista Sardenkove pesniške osebnosti.

Tu podajam samo opis tega gradiva:

1. Korespondenca, katere opis pa še ni za javnost.

2. 25 notesov, popisanih večinoma s pesmimi, kakor so se mu porajale v prvem navdihu, ter so povéčinoma tudi datirane. Ti notesi so dragoceno gradivo za vznik pesmi, njih datiranje in njih spremembe, kajti prepisane so pozneje še v več inačicah, često slabših od prvotne prve inspiracije.

3. Gradivo, katerega je sam določil, da se izroči Društvu slovenskih književnikov. Ta naj iz njega izbere snov za natisk novih zbirk. To so razne že urejene zbirke, pa tudi samo posamezni listi, cikli, začetki literarno zgodovinskih študij in govorov, igrice in povesti. Naj jih navedem: 4 zbirke prevodov Cerkvnenih himnov, razvrščenih tako: I. Splošni praznični dnevi, II. Posebni prazniki Gospodóvi, III. Svetniški godovi, IV. Marijini in drugi svetniški godovi. Ureditev iz l. 1941. Zbirka »zapiskov« Zgodovinska betev (signirana VIII), ki vsebuje 9 člankov: Postanek in prvi

razvoj stolne kongregacije, Gregor-čičeva poezija v odnosu do Stritarja, Podoba Dragotina Ketteja v njegovem očetu Filipu, Ob Kettejevi zadnji postaji 26. IV. 1899, V dobrih delih skrita duša (nekrolog Kettejevi dobrotnici Tereziji Jankovič †1940), Brez naslova (O Krekovi ideji o dobrodelni igri ob Finžgarjevem Divjem lovcu), Rogaška Slatina (zgodovina), Žale v liturgičnem pogledu, Slomšek v obrazu svojih učencev: Fr. Lampe (fragment). Nekaj teh člankov je bilo že priobčenih, tu pa so zbrani v posebno zbirko. — Iz duše v dušo (nagovori) (sign. IX) s članki: Pri Tolažnici Žalostnih, Častilcem Žalostne Matere božje z začetkom novega prevoda Stabat Mater:

Stala Mati v boli sami
zraven križa je s solzami,
ko na njem je visel Sin.

Dušo ji je zdihujočo,
žalostno in tugujočo
meč presunil bolečin.

Članki za »Samarijana«: Kako bi mogli laže trpeti? Začetek spominov na dr. Korošca in pesem o njegovi dobrodelnosti. Članki Na božji brvi, ki so izhajali kot nedeljske misli v »Slovincu«, ter 9 poglavij razprave: Slomšek kot svetnik v svojih pismih (str. 76) — nadaljevanje člankov, ki so izhajali v »Glasniku Presv. Srca Jezusovega« in o katerih mu je pisal mojster Plečnik, da so zanj »pravi slovenski biseri« (8. II. 1942). — Tihe ure (sign. X) vsebuje: Kdor prosi, prejme, Devetdnevnica za Slomškovo beatifikacijo (34 str.), Štiri nevarnosti in štiri varstva za dušo vsakega, zlasti mladega človeka (23 str.), kar je govor o nevarnosti tiska. — Pesniške zbirke: Moje sončno Posavje (Prvenci: pesmi iz let 1896—1901), po zbirki, ki jo je hranil brat Ivan ter s posvetilom »Posvečam Alešovi mami ob 80letnici, moji dobrotnici«, to je gospe M. Vilfanovi z Ježice, ki pa je umrla kmalu za njim. — Zaostale ptice. — Posavske pesmi (balade in romance). — Izza mladih let. — Ob Savi (15 sonetov v Prešernov spomin). — Vigred se povrne (nagrobne pesmi). — Božični misterij (s pripisom načrta za ves ciklus tega dramatično pesniškega

cikla: Pasijonski, Binkoštni, Velikonočni, Misijonski in Marijin misterij). — Grajska samotarka (igra v prozi). — Od rodu do rodu (povest izpod Vinagore, kot drugi del povesti, ki naj se pošlje za Vinagorski glasnik g. donu Ivanu Vukina). Slomšek slovstvenik v svojih pismih (članek). — O cerkveni glasbi.

To gradivo je bilo na tistem kupu, ki ga je pesnik pred smrtjo določil za izdajo svojim dedičem.

*

Ostalo pa je še mnogo, mnogo gradiva, ki kaže o njegovem neumornem snovanju in pisanju v preteklosti in načrtih za bodočnost.

4. Tu moramo na prvem mestu imenovati dve rokopisni zbirki njegovih prvencev, in sicer: Šmarnice (22. V. 1898), zbirka 18 pesmic iz dijaških let, prepisanih v majhen zvežčič, ter zbirka: Na meji mladih let, prepisana v Stožicah »29. kimovca 1898. leta« v vezan notes z zlatim naslovom »Poesie«. Ta zbirka je že urejena v sardenkovske cikle z motti (Mej drevesi, Snežinke, Izza oblakov, List ljubezni, Karanfil z Ivankinega groba, Razne misli), 42 pesmi iz njegove »zadružne« dobe, med katerimi so tudi pesmi, objavljene v Zvonu pod imenom Sigma. Tako imamo tukaj direkten dokaz, za katerega še nisem vedel, ko sem pisal 1. poglavje tega spominskega članka.

5. Potem bodo literarnega zgodovinarja najbolj zanimali rokopisi že v tisku izdanih zbirk, zapiski in prvopisi pesmi, ki so znane sedaj v končnih oblikah, pa so v zapuščini v raznih inačicah. Tako prvotni rokopis Rome, kakor jo je pesnik uredil v Rimu, pa sta mu Opeka in Lampe ureditev predrugačila ter mnogo izpustila v izdaji iz l. 1906. Poleg tega prvotnega rokopisa pa je ohranjeno zbiranje gradiva za novo izdajo l. 1941 ter z njim zvezana korespondenca (Ada Negri, Urbani itd.). — Iz notesov in beležnic se vidi natančna rast zbirke Nebo žari, še bolj pa zbirke Dekliške pesmi (poleg notesov še 4 zvezki zapisov!). Iz teh se vidi, kako je zbirka nastajala, kdaj in v kakšnem času je dobil navdih ter

komu je namenjena. Zvezčič, v katerega je začel zapisovati zasnove svojih poznejših dekliških pesmi, ima na prvi strani izredno zanimivo posvetilo, datirano »od 21. avg. do 21. septembra 1921 — Silvin Sardenko«: »Tebi, Roža Skrivnostna, v zahvalo za Tvoj čudoviti duh, za Tvoje močno vodstvo in varstvo, hočema vse dekliške prihode in prizore in navdihne in liste, ki mi jih v tem določenem času milostno nakloniš, preliči v pesmi v Tvoj spomin in dekliškim srcem v blagor.« In potem je pri vsaki pesmi datum nastanka. — Drugi rokopisi tiskanih zbirk: Sveti Jožef (začel 14. I. 1926), Materi Mariji (1924), Nevesta z Libana in Mati svetega veselja: iz teh rokopisov se vidi, da sta zasnovana v zvezi z Mater Doloroso kot trilogija, kajti Mati svetega veselja ima podnaslove: Mater Gaudiosa, Raduj se Kraljica nebeška, Misterij vstajenja; Nevesta z Libana pa: Mater Gloriosa, Poveličana, Skrivnost Marijinega vnebovzvetja. — Predvsem pa je vidno delo za zadnje urejanje Izbranih pesmi (Materi, Polju, Domu, Mlajši sin itd.). To so že urejene zbirke, dočim postanek posameznih pesmi ter njih presnavljanje lahko zasledujemo iz notesov.

6. Ostalo pa je še mnogo neizdanih starejših, že končanih del. To so predvsem njegove kongregacijske igrice — deloma v verzih, deloma v prozi — v slogu njegovih Nedelj-skih ur na društvenem odru (ali Jag-nje, zbirke otroških igric iz l. 1919., kakor jo navaja BL, pa je nisem mogel dobiti v roke). Naj jih samo navedem: Darinka (enodej.), Grajska samotarka (5 dej.), Pastirski božični večer (3), Begunka (1), Nova mladost, slavospev mučeništva (5, v verzih, večkrat prirejen za tisk!), Venčarica (1), Kresnica (1), Pri nas vabimo (1), Prodajalka kipov (1), Proslava svete Ane (4, v verzih, prirejena za tisk!), Preroška žena (6), Gospodična Kati (1), K »cesarju« povabljen (1), Tri sestre na grajskem pragu (1), Mir ljudem (1), Božič na Bledu (1), Evharistinka (1), Krona (1), Trgovka (1), Neznana gospa (1), Modrost (1), Slepa mamica (1), Zveličar Gospod pride sam (1), Kristusovo detinstvo (15 ži-vih slik), Zdravka Svojejavka (1),

Na razgledu (1), Začarane deklice (1), V službi gospe Sitne (1), Ustanovitev dobredelnega društva (2), Najlepši biser (1), Bernardka (6). — Med temi sta gotovo najboljši dramatski pesnitvi Nova mladost in Proslava sv. Ane, ki bi zaslužili objavo zaradi pesniških vrednot v njih. V ostalem pa je to »malo gledališče za malega človeka, ki naj bo: oznanjevalec vere«. O takem gledališču beremo v rokopisu besede: »Kakor amaterji ne škodijo športu in diletantje ne škodujejo teatru, bi tudi oder male umetnosti v ničemer ne škodoval teatru ali filmu. Nasprotno, marsikaj duhovnih lepot in vrednot bi na cen in lahek način posredoval tistim, ki ne morejo v umetnosti priti več do celega hleba, marveč le še do malice. In kdo bi malemu človeku ogovarjal ali odrekal to malico? Tako se bo umetnost približala ljudstvu in bo postala ljudska.«

7. Bogata je tudi pesniška ostalina: v njej ima več končanih ciklov, ki jih še nikjer ni objavil. Tako: Pet in dvajset pastirskih po narodnih božičnih motivih (v resnici jih je 29!), ciklus štirih vencev Mariji na motto molitve: Češčena-Marija-Milosti polna-Gospod s Teboj-Blažena med ženami iz leta 1918., o katerih lahko rečem, da spadajo med njegove najlepše religiozne pesmi. Rokopisna zbirka 44 pesmi brez naslova iz leta 1936., Pesmi najmlajših, ki naj bi bile socialne pesmi in balade v petih zborih: Pesem ubogih, Pesem sirot, Pesem izgnancev, Pesem bolnikov, Pesem jetnikov. Nekaj teh »zborov« je realiziranih (Pesem ubogih), nekaj jih je prišlo v zbirko »Domu«, nekaj pa jih je samo v zasnovi. Končan je ciklus Magdalena, Koledniki v pevnih nastopih, Postni soneti, Zbirka štiridesetih sonetov iz l. 1902—1942, zasnovana l. 1941, ki naj bi imela tudi naslov Iz mističnih globin. Končan je cikel Z Marijo na križevem potu (14 postaj). Prav tako je zasnoval Venec v slovo sv. Alojziju ob 350 letnici njegove smrti, »zložen na holmu Monte Pincio v Rimu, v juniju leta 1905«. Ohranjen le naslovni list.

8. In tu pridemo do njegovih načrtov. Predvsem je urejal v zadnjih letih od l. 1937. svojo veliko žetev:

prepisoval je in dal prepisovati vse svoje tiskane pesmi ter jih vneto »popravljal«, tako da so ohranjene v mnogih inačicah. Tako je to svojo žetev spravljal po zglavja zbirke: Verske pesmi, Tujinske pesmi, Večer ob Savi, Selske pesmi, Romance in idile, Ode, himne in prigodnice itd. Prevajal je predvsem cerkvene himne, ki jih je »začel prevajati ob 36 letnici svojega posvečenja 14. julija 1938, ob 11. uri dopoldne«, kakor je zapisal na prvo stran beležnice z mottom: »Vse Bogu v čast! — Bližnjemu v blagor! — Meni trud in napor in božji blagoslov in milost in božje priznanje! — Dr. Alojzij Merhar.« Ti himni so pripravljene za tisk. — V načrtih in zasnovi pa je imel ciklus Marija v božji naravi, urejeno po mesecih od aprila do decembra, potem Podobo dobrega pastirja, v kateri bi bil — po zgledu Slomška — vpesnjen Baraga »v dvanajstih pisanih in spevih«. Načrt ter vsa zasnova od 23. I. 1937. Tudi je ohranjena v fragmentu rapsodija Romar, kjer po Pregljevem zgledu opeva romanje od Ljubljane do Brezije. Med drugimi je snoval vedno nove članke o Slomšku ter pisal svoje literarne spomine na Cankarja, Ketteja itd., kar je vse samo v fragmentih.

9. Tako je pokojni pesnik napravil literarni načrt za mnogo let naprej. Veroval je trdno v dolgo življenje. Tako je na rob pisma, s katerim je dobil od papeža Pija XII. 10. X. 1941 blagoslov za poklonitev nove izdaje Rome s pesmimi »quibus decus, gloriam, maeistatem aeternae huius Urbis cecinisti«, pripisal s svinčnikom: »Apostolski pozdrav in blagoslov — z velikim blagoslovom in uspehom do 10. X. 1964 (10. X. 1941).« V knjigi Muttergottestag (1926, P. A. Vermeersch S. J.), ki jo je Sardenko bral in v kateri bo — poleg drugih Vermeerschejevih del — raziskovalec dobil mnogo misli, izraženih v verzih njegovih pesmi, sem našel na strani 150 naslednji, dne 19. aprila 1940 (Sv. Ida), s svinčnikom napisan načrt bodočega njegovega knjižnega izdajanja: 1940: Trojno klasje, 1941: Sin iz tujine, 1942: Cerkevni himni, 1943: Ob Savi, 1944: Dolorosa, 1945: Domotožje, 1946: Petdeset sone-

tov, 1947: Na božji brvi, 1948: Vas, 1949: Molitev za bolnike, 1950: Za mladino, 1951: Slovensko svetišče, 1952: Slomšek.

10. Takšno trdno vero je imel pesnik v dolgo življenje, ki je njega tako nagloma zapustilo po nekaj dnevih pljučnice, da ni utegnil urediti svoje zapuščine. Tako se je kot zadnji priključil svojim dragim sorodnikom, katerih življenjska pota je imel napisana v svojem dnevnem čitivu — brevirju — v naslednjem redu: Rodovnik: Valentin Merhar (* 11. II. 1833, † 27. III. 1880), Helena roj. Bergant (* 19. IV. 1836, † 29. X. 1912), Ivan (* 14. VI. 1873, † 29. IX. 1906), Franica (* 26. IX. 1874, † 21. I. 1920), Alojzij (* 15. VI. 1876), Manica (* 27. VIII. 1878, † 16. VIII. 1883), Marija Čertanec (* 17. X. 1862, † 5. IV. 1936), Vid Čertanec (* 29. IV. 1865, † 12. V. 1938). K njegovemu imenu pa je takoj po smrti njegova zadnja gospodinja gdč. Plemenitaš zapisala z drhtečo roko datum njegove smrti: **21. II. 1942.** Pokopali so ga v Dravljah ob materi pod nagrobnikom, v katerega je postavljen odlitek Dolorose, tiste, ki je čuvala nad njegovim delom v stanovanju in ki naj bedi tudi nad njegovo bogato ostalino.

*

V teh treh hipnih prerezih o Sardenku kot dominsvetovcu, o njegovem delu v javnosti in v tihi delavnici, kamor smo dobili pogled šele po njegovi smrti, sem skušal samo deskriptivno prikazati njegovo ogromno delavnost ne da bi ga že dokončno vrednotil ali uvrščal v slovensko književno zgodovino. Za vse to bo še prišel čas. Zdaj ob njegovi smrti sem podal samo nekaj stvarnih podatkov, hoteč se s tem oddolžiti spominu enega najzvestejših dominsvetovcev. Sedaj se uvršča z Gregorčičem in Medvedom kot tretji tipični duhovniški pesnik v našo književnost, v kateri se je uveljavil kot značilni svojevrstni glas v izbranem zboru naše Moderne konec stoletja. In kakor se je zadnja leta v svojih spominih in pesmih vedno in vedno spovračal v svojo mladost, tako bi želeli, da ga čimprej izbor postavi v sveži in mladi in večno živi podobi v galerijo naših pesnikov. Tine Debeljak.

